

Ganzen en zwanen – Arctische trekvogels bij boeren te gast

Ganzen en zwanen is gemaakt voor mensen die van 'buiten zijn' genieten en het is bedoeld voor liefhebbers die fel tegen jagen zijn, en voor boeren en burgers maar ook voor jagers. Dit fraaie boek gaat vooral over ganzen en hun grote neven, de zwanen. Auteur Bart Ebbinge heeft met succes geprobeerd op basis van zijn uitgebreide wetenschappelijke kennis dit onderwerp in begrijpelijke woorden te behandelen en zo een uitgebreide toelichting te geven bij de fraaie platen die in dit boek zijn opgenomen van natuurfotograaf Hans Dekkers. Het verspreidingsgebied van deze vogelsoorten is groot, de foto's werden daarom, behalve in de overwinteringsgebieden in Nederland, ook gemaakt in verscheidene andere landen in West- en Oost-Europa en zelfs ver daarbuiten tot in de Verenigde Staten, Japan en in de noordelijke en oostelijke broedgebieden in Scandinavië en Siberië. In het eerste deel 'De suizende wieden van ganzen en zwanen' wordt een overzicht gegeven van de verschillende soorten en families. Daarna wordt in het deel 'Van ongerepte toendra's naar boerenland' uitgebreid ingegaan op de grote trek. Veel informatie daarover is verkregen dankzij ringonderzoek. Voor een deel worden daarvoor jonge beesten op het nest geringd, maar er worden ook ganzen die op trek zijn of overwinteren, gevangen en geringd. Het boek laat ook in woord en beeld zien hoe men daarbij tewerkgaat. De volgende drie delen staan in het teken van de betekenis van deze soorten voor de mens, partnertrouw en onderlinge strijd en de vraag: 'Komen er te veel ganzen en zwanen door het succes van de natuurbescherming'.

Door de kloeke uitvoering en talloze foto's afgedrukt op het royale formaat is Ganzen en zwanen in de eerste plaats een fraai kijkboek, maar dankzij de teksten en gedegen kennis van Bart Ebbinge, die al ruim dertig jaar onderzoek deed aan deze soorten, is het ook een boek waaruit zeer veel te leren valt. Het boek is voorzien

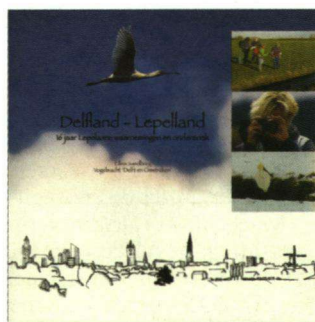
van een samenvatting in het Engels en bevat een overzichtskaart met favoriete ganzenkijkgebieden in Nederland.

Dekkers, H. & B. Ebbinge (2004): Ganzen en zwanen – Arctische trekvogels bij boeren te gast. 27,5 x 32,5 cm. 160 bladzijden. Gebonden. Foto's in kleur. ISBN 90 5956 063 9. Fontaine Uitgevers, 's-Graveland.

RAK

Delfland – Lepelland. 16 jaar Lepelaars; waarnemingen en onderzoek

Gedurende de laatste vijfendertig jaar is de broedpopulatie van de Lepelaar toegenomen met een factor elf. Dat is een verbazingwekkende ontwikkeling binnen het spectrum van de recente nationale ornithologische geschiedenis. In 1969 broedden nog slechts 148 paren in dit land. Degene die toen durfde te voorspellen dat in 2004 de natie 1671 paren zou herbergen, had ongetwijfeld op

smalend voorhoofdgetik kunnen rekenen. Hetzelfde zou degenen ten deel zijn gevallen die toen had beloofd dertig jaar later, in een van de drukste delen van de Randstad, fundamenteel voedselonderzoek aan Lepelaars te kunnen doen. Toch gebeurde dat. Vijftien jaar lang, tussen 1989 en 2004, deed Ellen Sandberg onderzoek in Delfland, ruwweg in de driehoek Schiedam, Den Haag en Hoek van Holland. Deze streek werd één van de belangrijkste foerageergebieden van de in het Quakjeswater bij Rockanje broedende Lepelaars, één van de grootste kolonies in

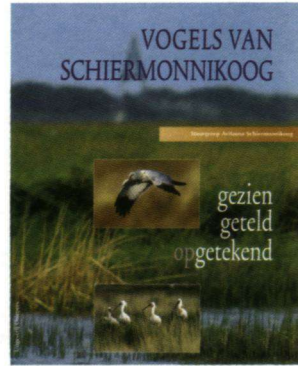
Nederland. Er rezen vragen wat Delfland Lepelaars aan voedsel had te bieden, vragen die Ellen Sandberg niet loslieten. Zij verzamelde gegevens, toog aan het vissen, voerde slootonderzoek uit en wist tweehonderd vrijwilligers te mobiliseren die haar voorzagen van informatie. Het resultaat is een studie die prima illustreert wat een geëngageerd onderzoek(st)er kan bereiken en nieuw ontdekken. Ook toont dit hoe een vogelwacht of vogelwerkgroep – in dit geval de Vogelwacht ‘Delft en Omstreken’ – daarbij een rol kan spelen. Aanbevolen, ook buiten de grote kring van supporters die de Nederlandse Lepelaars gelukkig bezitten. Het voorwoord is van Koos Jonker en een bijdrage namens het bestuur van de vogelwacht is van Herco Christerus.

Sandberg, E. (2005): Delfland – Lepelland. 16 jaar Lepelaars; waarnemingen en onderzoek. 124 pagina's. Met kleurenfoto's, tekeningen van Frank van der Knaap, kaarten, grafieken en tabellen. Uitgegeven door de Vogelwacht 'Delft en Omstreken', Linnaeuspad 3, 2616 LT Delft. ISBN 90-6824-017-X. Prijs € 12,45 (inclusief verzendkosten). Te verkrijgen door overmaking van dit bedrag op 1673686 ten name van de Penningmeester 'Vogelwacht Delft en Omstreken' te Den Haag, met vermelding van 'boek' en uw naam en adres.

GLO

Vogels van Schiermonnikoog. Gezien, geteld, opgetekend

Schiermonnikoog is niet het grootste Waddeneiland, maar het is waarschijnlijk wel in het bezit van de dikste regionale avifauna. Mocht ik mij daarin vergissen, dan hebben in elk geval de vele vrijwilligers met de resultaten van duizenden uren veldwerk de Stuurgroep Avifauna Schiermonnikoog in staat gesteld het schitterende boek 'Vogels van Schiermonnikoog' uit te brengen. Schiermonnikoog ligt op een druk kruispunt van internationale vogeltrekroutes en is in alle jaargetijden rijk aan vogels. Die trekken al eeuwenlang de aandacht van de eilanders en ook van grote stromen toeristen. Er zijn dan ook heel wat waarnemingsgegevens van vogels op Schiermonnikoog vastgelegd. Tot nu toe waren die opgeslagen in archieven en onder andere samengevat in De Vogels van Schiermonnikoog (1973). De stuurgroep heeft nu alle beschikbare gegevens over de afgelopen honderd jaar

verzameld en voor een breed publiek toegankelijk gemaakt.

Zoals gebruikelijk, is het grootste deel van deze avifauna gewijd aan de soortbeschrijvingen. Deze zijn heel overzichtelijk gepresenteerd en vaak vergezeld door aardige vogeltekeningen van Jos Zwarts. Waar dat zinvol of mogelijk was, zijn er ook verspreidingskaarten afgebeeld (stippenkaarten) en grafieken met aantalsgegevens of tabellen met ringgegevens. Per soort wordt steeds de recente status (tot en met 2003) en veelal ook de ontwikkeling beschreven.

De inleidende hoofdstukken behandelen de ontwikkelingen van landschap en vegetatie, het beheer van het Nationale Park Schiermonnikoog en de veranderingen in de broedvogelbevolking in de afgelopen honderd jaar. Op het eiland broedden in die periode ruim honderdvijftig soorten, waarvan honderd-twintig min of meer regelmatig.

Op Schiermonnikoog is ook veel onderzoek gedaan, vooral naar vogels. De Vrije Universiteit (VU) had er vanaf de jaren vijftig van de vorige eeuw jarenlang de beschikking over een biologisch station. Van het ringonderzoek dat van daaruit werd uitgevoerd, zijn in dit boek enkele uitgebreide tabellen opgenomen met gegevens van de najaarstrek van zangvogels over de periode 1966-'90. Vanaf 1968 is onderzoek gedaan aan de jaarcyclus van arctische steltlopers. Dit onderzoek werd aanvankelijk geleid door prof. dr. K.H. Voous van de VU. Sinds enkele jaren is het overgenomen door de Stichting Calidris. In het boek is een samenvatting opgenomen van dit onderzoek over de periode 1968-2002. Ook het Biologisch Centrum van de Rijksuniversiteit

Gebonden. Foto's in kleur, kaarten, tekeningen, grafieken en tabellen. ISBN 90 6825 340 9.
Uitgeverij Uniepers, Abcoude. Prijs: € 29,90.

siteit Groningen (RUG) voert reeds jarenlang vanuit het veldstation De Herdershut op het eiland een aantal onderzoeksprojecten uit, aanvankelijk aan meeuwen, later ook aan overwinterende ganzen, broedende Scholeksters en foeragerende Spreeuwen. Het boek bevat een samenvatting van het onderzoek aan ganzen vanaf het begin van de jaren zeventig van de vorige eeuw, dat aanvankelijk gebaseerd was op voedselonderzoek aan keutels van (anonieme) ganzen, maar later werd het onderzoek uitgevoerd met kleurringen aan (individueel herkenbare) exemplaren en tevens was er een begrazingsonderzoek aan ganzen. Ook is er een hoofdstuk gewijd aan het onderzoek aan Scholeksters, dat door de RUG werd uitgevoerd vanaf 1958 en gericht was op voedsel, territoriumgedrag, partnertrouw en populatieveranderingen. Verder is er een hoofdstuk over voedselonderzoek bij Spreeuwen, waarbij gekeken is hoe zij het voedselaanbod op verschillende plekken exploiteerden en ook is gekeken naar de samenstelling van het dieet. Voorts wordt in deze uitgave aandacht besteed aan onderzoek van zeetrek, op basis van gegevens van de Club van Zeetrekwaarnemers over de periode 1972-2003, aan hoogwatertellingen van wadvogels (aanvankelijk opgezet door NJN) over een periode van bijna vijftig jaar, de resultaten vanaf 1990 in de Eendenkooi in de Banckspolder, weidevogelonderzoek in de Banckspolder en aan onderzoek aan kiekendieven en Lepelaars.

RAK

Loon, A.J. van, & R. Mooser (red.) (2005):
Vogels van Schiermonnikoog. Gezien, geteld, opgetekend. 24,8 x 20,5 cm. 440 bladzijden.